

2004/177

*Szivan' e.
azaz az elhun
hivatali*

AZ ORSZÁGGYŰLÉS IRODÁJÁNAK
VEZETŐJE

Tasnádi Emil elvtársnak,
az Országos Találmányi Hivatal elnöke

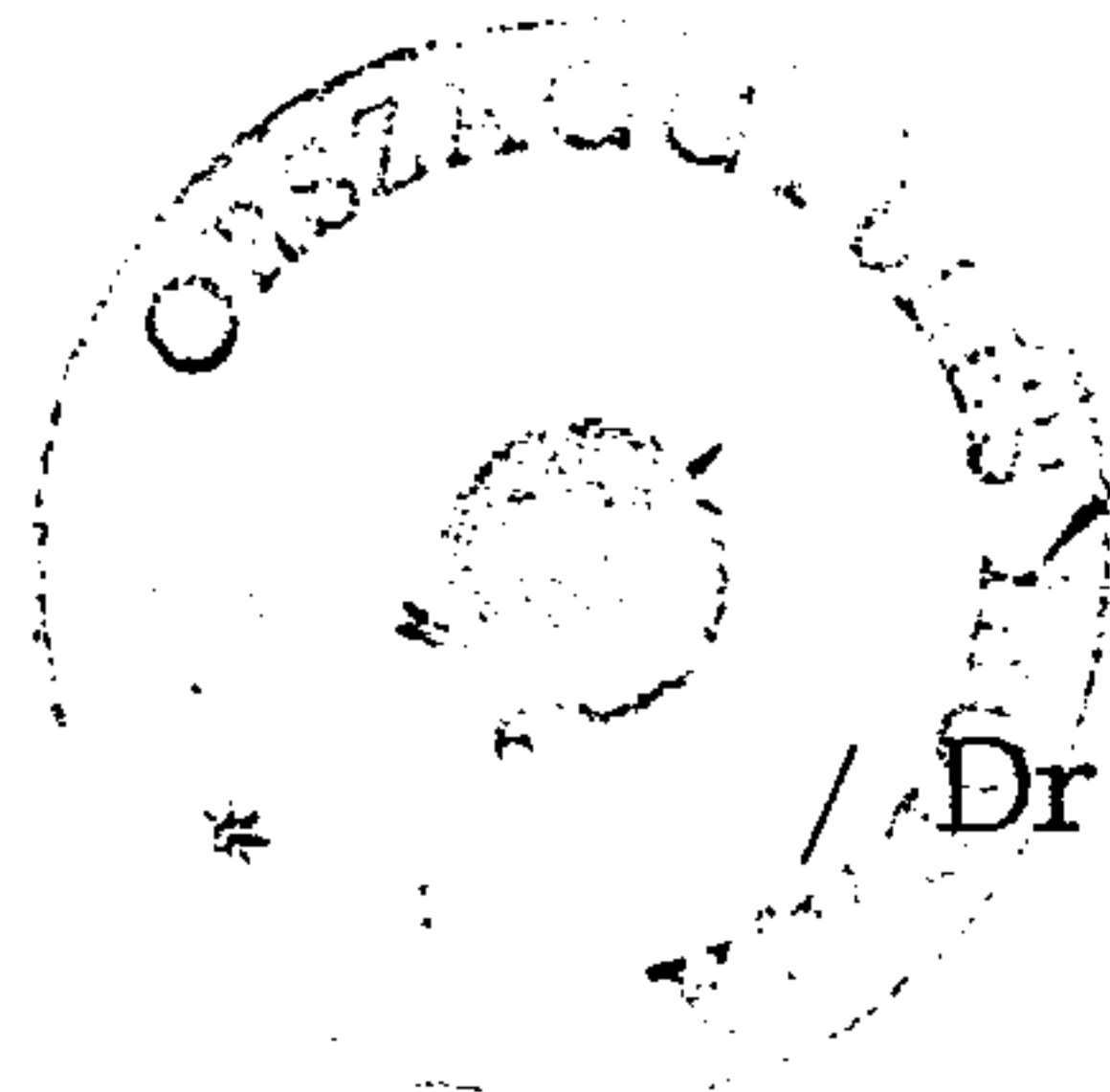
B u d a p e s t

Tisztelt Tasnádi elvtárs!

Szives tájékoztatásul mellékelten megküldöm az Országgyűlés ipari bizottságának 1977. évi munkatervét.

Budapest, 1977. március 3.

Elvtársi üdvözlettel

[Handwritten signature]
Dr. Törőcsik Gábor /

114-95

Az ipari bizottság 1977. évi munkaterve

1. /A lakossági és kommunális energiaszolgáltatás aktuális kérdései és feladatai.

Előadó: Szili Géza nehézipari miniszterhelyettes

Határidő: február 25.

2. /a.) Tájékoztató az ujitómozgalom és a találmányok helyzetéről és szerepéről az iparban.

Előterjesztő: Országos Találmányi Hivatal

- b.) A korszerű termelésirányítási módszerek bevezetésének és hatékonyságának tapasztalatai az Egyesült Izzóban.

Határidő: március 24.

Látogatás az Egyesült Izzóban

3. /a.) Tájékoztató a kohászat fejlesztési koncepciójáról.

Előterjesztő: Kohó-és Gépipari Minisztérium

- b.) Tájékoztató az állami vállalatokról szóló törvénytervezet előkészítéséről.

Előterjesztő: Igazságügyi Minisztérium

Határidő: április vagy május

4. /a.) Az 1976. évi állami költségvetés végrehajtásáról szóló jelentés.

- b.) Az energiaellátás és energiatakarékosság korszerű ipari háttérének helyzete és biztosítása című előterjesztés tematikája.

Határidő: június

5. /Az állami vállalatokról szóló törvényjavaslat.

Előterjesztő: Igazságügyi Minisztérium

Határidő: az Országgyűlés őszi ülészakától függően

6. /A szelektív és intenzív iparfejlesztés megvalósulása és tennivalói a kohó-és gépipar területén.

Előterjesztő: Kohó-és Gépipari Minisztérium, kiegészítő anyagot ad a Könnyűipari Minisztérium és a Nehézipari Minisztérium

Határidő: szeptember

Ülés: a Jászberényi Hűtőgépgyárban

7. /A szén-és ércbányászat fejlesztése az V. ötéves tervben és a távlati fejlesztés koncepciója.

Előterjesztő: Nehézipari Minisztérium

Határidő: október

Ülés: Tatabányán

8. /A textil-és ruházati ipar alapanyagellátási és továbbfeldolgozási, valamint kereskedelmi tevékenysége a lakosság jobb ellátása érdekében.
(Együttes ülés a kereskedelmi bizottsággal)

Előterjesztő: a Könnyűipari Minisztérium, az anyag összeállításában közreműködik a Belkereskedelmi Minisztérium és Külkereskedelmi Minisztérium

Határidő: november

9. /Az 1978. évi állami költségvetésről szóló törvényjavaslat.

Határidő: december

1978. januárban:

A mezőgazdasági gépgyártás, gépellátás és javítás helyzete.
(Együttes ülés a mezőgazdasági bizottsággal)

Előterjesztő: Kohó-és Gépipari Minisztérium

Meghívandó: a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium

1977

OB-VI/4-1/1977.

J. VI

M e g h i v ó

Az Országgyűlés ipari bizottsága folyó évi március hó 24-én, csütörtökön délelőtt 10 órai kezdettel az Országház főemelet 37-38. sz. tanácstermében

ü l é s t a r t.

Napirend: Tájékoztató a feltaláló tevékenység és az ujitómozgalom helyzetéről és szerepéről az iparban.

Előadó: Tasnádi Emil, az Országos Találmányi Hivatal elnöke.

Budapest, 1977. március 15.

Gorjanc Ignác s. k.,
az ipari bizottság elnöke.

Tervezet.

T Á J É K O Z T A T Ó
az ujitómozgalom és a találmányok helyzetéről és
szerepéről az iparban.

Ismeretes, hogy hazánk nyersanyagokban szegény, nyílt piacu ország, ezért nemzeti jövedelmünk jelentős részét /jelenleg mintegy 50%-át/ kell külföldi piacokon realizálni.

Ahhoz azonban, hogy népgazdaságunk a külföldi /szocialista, tőkés/ piacokon helyt tudjon állni, napról-napra, újra és újra, igen sok olyan műszaki szellemi alkotásra van szükség, amelyeknek a hasznosításával

- a piaci igényeket kielégítő új termékeket lehet előállítani,
- állandóan csökkenteni lehet a piacra kerülő termékek előállításához szükséges élő és holt munkaerőt,
- biztosítani lehet a termékek kiváló minőségét.

Szüksége van tehát vállalatainknak rendszeresen és komoly mennyiségben abszolút új, tehát világviszonylatban új, olyan találmányi szintű műszaki szellemi alkotásokra, amelyek lehetővé teszik, hogy

- a külföldi piacokon rendszeresen olyan új megoldásokat tartalmazó termékekkel jelenjünk meg, amely megoldásokra kizárólagos jogot, szabadalmat szerezhünk,
- a külföldi piacokon, a konkurens termékek műszaki-gazdasági paramétereitől jobb paraméterű termékekkel jelenjünk meg,

- egyes piacokon magát a műszaki szellemi alkotást értékesíthessük.

Szüksége van vállalatainknak igen sok olyan műszaki szellemi megoldásokra, újításokra is, amelyek világviszonylatban nem újak ugyan, de felhasználásuk a javaslattevőkmunkahelyén

- elősegítik a termelés hatékonyságának a növelését,
- javítják a termékek minőségét,
- csökkentik a balesetveszélyt stb.

Mivel nemzeti jövedelmünk a külföldi piacokon realizálható felének jelentős részét szocialista iparunknak - a kohó- és gépiparnak, a nehéziparnak, a könnyűiparnak /továbbiakban: ipar/ - kell áruval kielégíteni, ~~ezért~~ ~~abszolút~~ abszolút és relatív értelemben vett új műszaki alkotásokra, találmányokra ^{és újításokra} ezekben a termelési szektorokban van elsősorban szükség.

I.

A feltaláló tevékenység helyzete az iparban

A találmányok elsősorban kutató-fejlesztő munka eredményeként jönnek létre. Egyre inkább jellemzőbbé válik hazánkban is, hogy találmányi szintű megoldást kidolgozni, vagyis a technikán előnyösen változtatni, egyre nehezebb, bonyolultabb feladat. E munkához drága kutatási eszközök szükségesek. A találmányok tehát napjainkban döntő mértékben a munkaköri feladat ellátásaként kifejtett kutató-fejlesztő munka eredményeként jönnek létre.

Ezt támasztja alá egyébként az a táblázat is, amely a IV. ötéves terv éveiben tett találmányi bejelentések és

és a V. ötéves terv első évében

É a dolgozói által munkaköri feladatai bejelentésére vonatkozóan

engedélyezett szabadalmak adatait tartalmazza /1.sz. melléklet/.

Ebből egyértelműen kitűnik, hogy évről évre csökken a magánfeltalálók bejelentéseinek, ezzel arányban a számukra engedélyezett szabadalmaknak a száma is.

Hatályos szabadalmi törvényünk kizárólagos jogot biztosít a jogosult vállalatnak, intézetnek arra, hogy a találmányt hasznosítsa, a hasznosításra másnak engedélyt adjon, illetőleg, hogy a találmány feletti kizárólagos rendelkezési jogát másra átruházza.

Ezek a jogok - összhangban gazdaságirányításunk rendszerével, a szocialista szervezetek vagyoni önállóságának és anyagi érdekelttségének elvével - vagyoni értéket képviselnek és a jogosultnak piaci monopolhelyzetet biztosítanak a versenytársakkal szemben. Ezzel megteremtik a lehetőséget annak, hogy a szocialista gazdálkodó szervezetnek megtérüljenek a találmány kidolgozásával kapcsolatos befektetései, s a megoldás műszaki, gazdasági, külkereskedelmi stb. jelentőségével arányban megfelelő nyereséghez jusson.

Ezt a lehetőséget néhány vállalat, kutatóintézet, szövetkezet már felismerte és élnek is vele.

Maguk a szabadalmi jogszabályok tehát megfelelő keretet teremtenek a feltalálói tevékenység iránti vállalati igények helyes alakulásának és azok kielégítésének.

A szolgálati találmányokra vonatkozó hatályos rendelkezések helyesen teremtenek összhangot a munkáltató szocialista szervezetek és a feltalálók érdekei között. Egyrészt teljes rendelkezési jogot adnak a munkáltatónak a

találmány felett. Jogában áll a találmányt szabadalmaztatni, azt gyártási titokként vagy egyébként értékesíteni, a szabadalmi oltalmat megszüntetni stb. Másrészt ugyanakkor a feltalálónak díjigényt biztosítanak a találmány bármely formában történő értékesítése esetén.

Helyes a feltalálók díjazásának jelenlegi - a merev jogi kötöttségek, díjskálák nélküli - rendszere is. A szerződéskötési szabadság kiterjesztése lehetőséget ad az ügy valamennyi körülményének alapulvételével történő, differenciált díjazására.

2 | A feltalálók erkölcsi elismerését kellően biztosítja a jelenlegi elismerési rendszer, amelynek keretében az alkotók "Kiváló feltalálók" kitüntetésben részesülnek, s az általános adományozott kitüntetések odaítélésénél is figyelembe veszik a feltalálói érdemeket. ←

A feltalálók erkölcsi megbecsülését szolgálja nevüknek a szabadalmi iratokon történő kötelező feltüntetése is.

A vállalati érdekeltségi rendszer közgazdasági szabályozói azonban nem eléggé ösztönöznek a találmányok kidolgozására. Ezt támasztja alá, hogy az 1968 óta lényegében nem emelkedett, egyhelyben topog, a hazai találmányi bejelentések száma. Nem jönnek létre az ipar számára találmányok a kutatásban-fejlesztésben dolgozók számával optimális arányban.

Nemzetközi adatok arra utalnak, hogy hazánkban ^{hisz} hasonló ipari fejlettségű szocialista és tőkés országokban egyaránt jóval több a 100 ezer lakosra vetített találmányok száma, akkor amikor pl. az USA-ban és Japánban együttevén kutatással-fejlesztéssel foglalkozók száma 1000 lakosonként 5-6 fő, míg hazánkban a kutatással-fejlesztéssel foglalkozók száma - 1000 lakosra vetítve - 8 fő.

Míg hazánkban a 100 ezer lakosra vetített találmányi bejelentések száma 12, ugyanakkor ez a szám a Szovjetunióban 51, az USA-ban 35,2, Bulgáriában 23,9, Svédországban 55,5, Svájcban 100,6, Franciaországban 19,9.

Ezt azt jelenti, hogy a hazánkban kutató-fejlesztő munkával foglalkozó mintegy 80 ezer dolgozó évente átlagosan, csak mintegy 800-1000 találmányi szintű megoldást dolgoz ki.

Ebből egyértelmű, hogy hazánkban a kutató-fejlesztő munka hatékonysága, ami elsősorban az originál műszaki szellemi alkotások számában mérhető, nem megfelelő.

Az okokat vizsgálva megállapítható, hogy azok nem a hatályos iparjogvédelmi szabályok /szabadalmi törvény és végrehajtási rendelkezései/ hiányosságára vezethetők vissza.

Ennek okai a szabályozó rendszerben található "lyukak"-ban keresendők:

- néhány vállalat kivételével nincs kellő igény arra, hogy a műszaki fejlesztési feladatokat világviszonylatban új, tehát találmányi szinten oldják meg,
- a vállalati rendelkezésre dolgozó kutató, tervező intézetektől a rendelők igen sok esetben nem kívánnak találmányi szintű megoldást; ha azt mégis ilyen szinten dolgozzák ki, nem hajlandók érte a kialakított ellenértéknél többet /licencdíj/ fizetni,
- néhány nagy iparjogvédelmi multtal rendelkező vállalat-tól eltekintve általában nincs megfelelő vállalati iparjogvédelmi szervezet a találmányokkal való szakszerű foglalkozáshoz. Az OTH által évtizedek alatt kiképzett iparjogvédelmi szakemberek döntő többsége a vállalati igény hiányában, más munkakörökben dolgozik,

- a vállalati gazdasági tevékenység eredményessége ma még könnyebben növelhető egyéb intézkedésekkel, mint műszaki fejlesztéssel,
- a találmányok hasznosításából /licencértékesítésből/ származó vállalati hasznos eredmény a vállalati adózatlan nyereségtömeget növeli és ez által ugyanolyan adóalappá válik, mint az egyéb tevékenységből származó eredmény. /Ha a szellemi termékek értékesítését szorgalmazzuk, meg kell teremteni ezzel kapcsolatosan a vállalati kollektiva különös érdekeltségét is./

Kétségtelen, hogy szemléletbeli problémák is okozzák a kutató-fejlesztő munka hatékonyságának nem megfelelő színvonalát. Sok vezető még ma is a kutató /a kutató-fejlesztők/ magánügyének tekinti azt, hogy a feladatát találmányi szinten oldja-e meg vagy sem. Sokszor attól függ a szolgálati találmányi bejelentés, hogy a feltaláló mennyire harcossá válik.

Mindez abból fakad, hogy a vállalatok vezetői nem ismerik az iparjogvédelem jelentőségét a piaci munkában. Nem ismerik annak jelentőségét, hogy a külföldi piacokon értékesített, vagy értékesíteni szándékolt termékekben testet öltött találmányra szerzett kizárólagos jog /szabadalom/ milyen előnyöket jelent a piac megtartásában, bővítésében, stb.

1. A találmányok hasznosításának, a feltalálók erkölcsi, anyagi elismerésének helyzete az iparban.

Közgazdasági szabályozó rendszerünk azzal, hogy a piaci kapcsolatok kiépítését vállalati hatáskörbe "felelősségbe" adta, - hogy a piac fokozottabb jelentőségűvé vált az ipari vállalatok életében - feltétlenül a találmányok fokozottabb hasznosítása irányában hat.

Ugyancsak ilyen pozitív irányban hat az a pénzügyi szabályozás is, mely szerint a feltalálónak a hasznosítás arányában kifizetendő díj nem a részesedési alapot, hanem a műszaki fejlesztési alapot terheli.

E két - feltétlenül pozitív - hatás eredményeként az elmúlt években megnövekedett a hasznosított találmányok száma, azok haszna, a feltalálónak kifizetett díj /2.sz. melléklet/ az iparban.

E kedvező jelenség ellenére a találmányok hasznosítása, s ezzel szoros összefüggésben a találmányi szinten kidolgozott műszaki megoldások iránti vállalati igény mértéke, tendenciája nem mondható kielégítőnek.

Ezt támasztja alá, hogy a hazai találmányi bejelentések száma a reform éveiben nem növekedett, stagnál.

Negatív jelenségek a találmányok hasznosítása terén:

- A vállalatoknál, kutató intézeteknél az új gazdaság-irányítás rendszerére való áttérés éreztette a hatását, s előtérbe került a nyereség-érdekeltség és a piacra való termelés. Ebből következően,

nem a bizonytalan jövőjű alap kutatások, hanem a kifizetődő vállalati megrendelések kerültek előtérbe. Ez azonban éppen, hogy nem a korszerű technikák kifejlesztésének utját jelenti.

- Az üzemek nagyrésze még nem szorul arra, hogy elsősorban az új műszaki megoldások /vagyis találmányok/ által biztosítsa nyereségét. Jelenleg ugyanis ennél könnyebb és kockázatmentesebb módszer is akad: a monopol helyzet kihasználása ármódosítás révén. A piaci verseny sem kényszeríti még a vállalatok többségét a találmányok felkarolására.
- A találmányok gyakorlati alkalmazásából származó haszonnak csak kis hányada jut a részesedési alapba és ez nem ösztönzi az üzemeket és az üzemi kollektívákat, hogy jobban megbecsüljék a feltalálókat.
- A vállalatoknál a találmányok hasznosítása különféle formái alapján létrejövő eredmények nincsenek megfelelően dokumentálva, értékelve, tudatosítva: nincs ehhez kapcsolódó anyagi érdekeltségi rendszer /pl. közreműködők díja/.
- Hiányzik a vállalatoknál a személyes érdekeltség abban a kérdésben, hogy átvegyenek más hazai vállalat-tól, kutató intézettől ott kidolgozott találmányt, gyártási eljárást.
- Előfordul, hogy a megrendelt kutatási munka eredményeként létrejött találmányt sem valósítja meg a megrendelő vállalat minden esetben, a saját kutatók, fejlesztők esetleg szerényebb hatásfoku megoldásai a szakmai féltékenység miatt jobban előtérbe kerülnek.

- A külső szervektől, magánszemélyektől átvett találmányok esetében okvetlenül szükséges és a találmány hatékony megvalósítását egyedül biztosító adaptációs munkában résztvevő dolgozók anyagi ösztönzése nem megfelelő. Ezért úgy vélik, hogy ők azért dolgoznak, hogy valaki nagyösszegű találmányi díjat kaphasson.
- A kutatási-, tervezési szerződések keretében létrejött találmányok licencia díját a hasznosító /a megbízást adó/ vállalat nem fizeti ki, illetve nem is köti meg a licencia-szerződést. Arra hivatkoznak, hogy elsősorban a megoldásra, azaz a kutatási eredményre tartanak igényt és nincsenek tekintettel arra /nem is érdekeltek abban/, hogy van-e benne védett műszaki megoldás. Mivel a kutató intézetek általában megbízásból élnek és ezek teljesítéséből biztosítják nyereségüket, nem lépnek fel érdekeik védelmében a szabadalmaikat jogtalanul használó vállalattal szemben. Nem vállalják a kockázatát annak, hogy újat huzzanak az őket megrendelésekkel ellátó ipari nagyvállalattal.

2./ A licencértékesítés helyzete az iparban

Annak ellenére, hogy a találmányokat igen hatékonyan lehet értékesíteni úgy is, hogy magát a hasznosítás jogát engedik át vállalataink külföldi cégek részére, ez a tevékenység igen alacsony színvonalu, 1975-ben pl. mindösszesen 33 millió devizaforint folyt be találmányértékesítésből.

Ennek okai az alábbiakban foglalhatók össze:

A licencértékesítési munka igen nagy, speciális és sokrétű szakmai tevékenységet igényel. Ez komoly költség kiadásokkal is jár - a tényleges értékesítés azonban előre egyáltalán nem biztosított. Az árutermelés kockázatánál jóval nagyobb kockázatot igénylő licencértékesítő munka eredményéből befolyó bevétel mégis azonos adózás alá esik az árutermelésből befolyó bevétellel.

Ellene hat a licencértékesítésnek az ugynevezett "bázis szemlélet". A licencértékesítés az eladó vállalat számára rendszerint egyszeri árbevételi nyereséget jelent. A gazdasági szabályozók jelenlegi "bázis szemléletéből" viszont az következik, hogy az évi árbevétel növekedés a következő évben hiányozni fog. Ezért ezzel kapcsolatos vállalati szemlélet szerint az ilyen jellegű árbevétel növekedés számunkra nem előnyös.

A kellő vállalati érdekeltség hiánya miatt az eladni szándékozó vállalatok nem szívesen bocsátanak szakembereket az értékesítést bonyolító külkereskedelmi vállalat számára. Nem áll különös érdeklődésben ezeket a szakembereket elvonni a termelő, fejlesztő munkából. Ebből pedig sokszor az következik, hogy különösen nehezzé válik az értékesítési tárgyalás a potenciális vevőkkel, ha az azt bonyolító külkereskedelmi dolgozó nincs minden csinjávalbinjával tisztában azzal, amit el kíván adni.

A licencértékesítési munka nagy hányada nem jár eredménnyel, üresjáratnak bizonyul. Az értékesítési szándékozó vállalat e tevékenységére költségeket fordít, hogy arányú rizikót, kockázatot vállal. De még létrejött értékesítés esetén is megmarad a kockázatvállalás. A vevő számára garanciát kell adni, hogy az értékesített licenc mindazokat produkálni fogja a vevő számára, amit a licencszerződésben rögzítettek.

Mindezek tekintetében hiányzik a kockázati alap, ami fedezetet nyújtana nemcsak a sikerrel nem járó licencértékesítési munka költségeire, de a vevő számára vállalt garanciákból folyó kiadásokra is.